

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ НАУК, КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Гарант освітньої програми
проф. Маслак В. І.

29 2022 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Проректор з НПМР
Костін В. В.

 2022 р.

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

«КОМУНІКОЛОГІЯ»

Освітня програма – Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Спеціальність – 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Галузь знань – 02 Культура і мистецтво

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Силабус навчальної дисципліни «Комунікологія» склала:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва ШАБУНІНА Вікторія Валентинівна

Силабус затверджено на засіданні кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва

протокол № 1 від «29» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва,
доктор історичних наук, професор Володимир МАСЛАК

Силабус затверджено на засіданні групи забезпечення спеціальності
029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

протокол № 1 від «29» серпня 2022 р.

Голова групи забезпечення
д. і. н., професор

Володимир МАСЛАК

1 Загальна інформація про дисципліну

1.	Назва дисципліни	Комунікологія
2.	Викладач 	Шабуніна Вікторія Валентинівна
3.	Контактні дані викладача (роб. тел., емейл)	shabuninaviktoria@gmail.com
4.	Профайл викладача	http://ukrzn.kdu.edu.ua/ https://orcid.org/0000-0001-7957-3378 https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=Z7PLqBcAAAAJ&authuser=1 https://publons.com/researcher/3104607/viktoriiashabunina/publications/ Scopus Author ID: 57220200817
5.	Розклад занять	http://193.189.127.179:5010/timeTable/teacher
6.	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
7.	Рік підготовки	2
8.	Семестр	4
9.	Лекції (год.)	10
10.	Практичні заняття (год.)	30
11.	Самостійна робота (год.)	80
12.	Індивідуальна робота (год.)	–
13.	Кількість кредитів ECTS	4
14.	Загальна кількість годин	120
15.	Види поточного контролю	виконання завдань на прикладі реальних об'єктів (ділові ігри, тренінги, вирішення ситуаційних завдань); виконання та захист практичних завдань; виступи на наукових заходах; конспекти, аналітичні звіти, реферати з елементами наукового дослідження, есе (питання, відведені на самостійне опрацювання); опитування; презентації в Power Point; презентація результатів виконаних завдань та досліджень; самоконтроль, самооцінка; онлайн тестування.
16.	Вид підсумкового контролю	Диференційований залік

2 Анотація дисципліни

2.1 Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Комунікологія» покликана ознайомити студентів з основними поняттями та категоріями в сфері комунікативних зв'язків; теоріями та моделями комунікацій; засобами комунікації; культурними, психологічними, суспільно-політичними, економічними чинниками комунікативних зв'язків; символічними основами (імідж, бренд, репутація) комунікації; соціетальним капіталом комунікації; механізмами реалізації комунікації в сучасних умовах; критеріями ефективності комунікативних процесів. Окрім цього, «Комунікологія» як навчальна дисципліна покликана сприяти формуванню у студентів уміння логічно та послідовно відтворювати засвоєний матеріал, використовувати під час відповіді схеми, діаграми тощо; робити самостійні науково обґрунтовані висновки та узагальнення; аргументовано відстоювати власну точку зору та міркування; аналізувати особливості та основи комунікативних процесів; обирати тактику і стратегію в процесі комунікації; оцінювати і аналізувати ефективність комунікативних зв'язків; здійснювати моделювання комунікативних процесів.

2.2 Пререквізити та постреквізити дисципліни

«Комунікологія» належить до обов'язкових навчальних дисциплін циклу професійної підготовки, яка в контексті сучасних досягнень соціально-гуманітарного та природничо-наукового знання посилює світоглядну й теоретичну професійну підготовку бакалаврів зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Як навчальна дисципліна «Комунікологія» функціонує й розвивається у нерозривному зв'язку як із дисциплінами циклу загальної підготовки, так і з дисциплінами циклу професійної підготовки, як-от: «PR в інформаційній сфері», «Бібліотечний та архівний менеджмент», «Маркетинг інформаційних продуктів і послуг» та ін.

Особливо важливим є те, що навчальна дисципліна «Комунікологія» спрямована на формування у студентів компетентностей, пов'язаних із підготовкою бакалаврської і магістерської робіт, написанням наукових статей, доповідей тощо. Здобутий студентами під час вивчення навчальної дисципліни «Комунікологія» фрагмент соціокультурного досвіду у вигляді системи знань, умінь, норм і цінностей стане теоретичним підґрунтям майбутньої професійної діяльності.

2.3 Мета вивчення дисципліни – надати студентам цілісне

уявлення про навчальну дисципліну, що вивчає питання методології та історії теорії комунікації, а також її головні проблеми і шляхи їх розв'язання; забезпечити всебічний розгляд політичної комунікації через її впливовість і значущість у розвитку суспільства; акцентувати увагу на політико-комунікативних процесах, які базуються як на культурних, психологічних, так і технологічних засадах; ознайомити студентів з основами комунікативних знань, довести, що умовою успішності їх професійної і громадської діяльності є

вміння правильно спілкуватися і взаємодіяти з людьми, ефективно обмінюватись інформацією з різними суб'єктами, моделювати комунікацію у різних системах; сформувати комунікативні навички, ціннісні орієнтації та настанови, підвищити рівень культури і свідомості студентів, сприяти формуванню активної громадянської позиції та участі у загальноцивілізаційних і вітчизняних процесах на демократичних засадах.

2.4 Завдання вивчення дисципліни – розкрити сутність комунікативних процесів як інформаційної і психологічної взаємодії між її суб'єктами, проаналізувати шляхи їх оптимізації, зокрема у сфері політичних відносин; сформувати здатність до самомотивування та вміння нести особисту відповідальність за прийняті рішення в процесі комунікації, обміну знаннями та інформацією; опанувати процеси планування, організації, регулювання, моделювання комунікативної взаємодії, а також уміння свідомо обирати оптимальну тактику і стратегію; сформувати практичні навички роботи з науковою літературою та правовими документами; виробити вміння застосовувати набуті знання в практичній суспільно-політичній діяльності.

2.5 Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
- ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікативних технологій.
- ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Фахові компетентності

- СК1. Здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах.
- СК6. Здатність підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації.
- СК7. Здатність впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних та архівних установ.
- СК14. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, постійного підвищення рівня інформаційної культури.
- СК15. Здатність опановувати та застосовувати технології системного аналізу інформаційної діяльності.

2.6 Програмні результати навчання

Результати вивчення цієї освітньої компоненти деталізують такі програмні результати навчання:

- РН1. Знати і розуміти наукові засади організації, модернізації та впровадження новітніх технологій в інформаційній, бібліотечній та архівній діяльності.
- РН2. Впроваджувати та використовувати комунікаційні технології у соціальних системах, мультимедійне забезпечення інформаційної діяльності, технології веб-дизайну та веб-маркетингу.
- РН5. Узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням та використанням.
- РН7. Забезпечувати ефективність функціонування документно-комунікаційних систем.
- РН9. Оцінювати можливості застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних та комунікаційних технологій для вдосконалення практик виробництва інформаційних продуктів і послуг.
- РН11. Здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання професійних завдань.
- РН13. Оцінювати результати діяльності та відстоювати прийняті рішення.
- РН14. Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію українською мовою та однією з іноземних мов.
- РН15. Використовувати різноманітні комунікативні технології для ефективного спілкування на професійному, науковому та соціальному рівнях на засадах толерантності, діалогу і співробітництва.
- РН16. Приймати обґрунтовані управлінські та технологічні рішення.

- РН17. Бути відповідальним, забезпечувати ефективну співпрацю в команді.
- РН18. Навчатися з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань.

3 Політика дисципліни

3.1 Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем і заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента; пропущені заняття обов'язково мають бути відпрацьовані, у випадку невідпрацювання студентом усіх передбачених занять до диференційованого заліку він не допускається. Форму і час відпрацювання студент і викладач взаємопогоджують.

3.2 Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватися в академічних групах з викладачем, необхідно бути толерантними один до одного, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Також неприпустимі підказки і списування під час семінарських занять, контрольних работ, диференційованого заліку.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

4 Програма навчальної дисципліни

Тематика курсу					
Тема, план лекції, практичного (семінарського) заняття	Форма заняття	Завдання, год.	Література	Вага оцінки	Термін виконання
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Комунікологія: основні поняття і методологія 1. Комунікологія як наука й навчальна дисципліна. 2. Структура комунікології. 3. Методи дослідження комунікології. 4. Комунікація: поняття, види і засоби. 5. Основні типи структурних схем комунікації. 6. Базові елементи процесу обміну інформацією. 7. Моделі комунікації. 8. Природа спілкування і	Лекція практичне заняття	0 2	8, 9, 20, 21, 24, 25, 29, 31	8 балів	

<p>комунікації. 9. Функції спілкування. 10. Відмінності спілкування людей і тварин. 11. Спілкування як діяльність. Типи спілкування. 12. Основні закони спілкування. 13. Особливості міжособистісного спілкування. 14. Тенденції розвитку сучасного спілкування. 15. Канали комунікації. 16. Комунікативний шум. 17. Ситуативний контекст спілкування. 18. Зворотний зв'язок у комунікації.</p>					
<p>Тема 2. Теорії комунікації 1. Світогляд як основа формування певних типів комунікації. 2. Генеза теорій комунікації. Основні етапи розвитку теорій політичної комунікації. 3. Методи вивчення процесу комунікації: загальна характеристика. 4. Комунікативний процес та його функціональна спрямованість. 5. Світогляд як основа формування певних типів комунікації. Види світогляду. 6. Характеристика основних теорій комунікації. Біхевіоризм (Дж. Б. Уотсон). Символічний інтеракціонізм (Дж. Герберт Мід, Р. Саут-Хедлі та ін.). Екзистенціалізм (А. Камю та ін.). Дослідження масово-комунікативних процесів (У. Ліппманн, Г. Лассуелл, П. Лазарсфельд, Б. Берльсона, Л. фон Берталанфі). Кібернетичне вчення (Н. Вінер, К. Дойча, Д. Істона, Г. Алмонда). Систематизація класичних концепцій комунікації (М. Грачов, Ю. Петрунін). «Теорія корисності та задоволення потреб» (Е. Кац). Критичні концепції політичної</p>	<p>Лекція практичне заняття</p>	<p>2 4</p>	<p>7, 8, 9, 20, 21, 24, 25, 29, 31</p>	<p>8 балів</p>	

<p>комунікації. Психоаналітична концепція комунікації. Місце риторики в системі комунікативного знання. Герменевтика: від Середньовіччя до сучасності.</p> <p>7. Теорії масових комунікацій в сучасному інформаційному суспільстві.</p>					
<p>Тема 3. Комунікативний акт. Загальна характеристика складових комунікативного акту</p> <p>1. Сутність комунікативного акту.</p> <p>2. Прагматичні аспекти комунікації.</p> <p>3. Компоненти комунікативного акту, пов'язані з учасниками спілкування.</p> <p>4. Гендерні аспекти спілкування.</p> <p>5. Комунікативні інтенції.</p> <p>6. Стратегії мовленнєвого спілкування.</p> <p>7. Мовна й комунікативна компетенція мовців.</p> <p>8. Комунікативний кодекс.</p>	<p>Лекція</p> <p>практичне заняття</p>	<p>0</p> <p>4</p>	<p>8, 20, 25, 34, 35, 39</p>	<p>8 балів</p>	
<p>Тема 4. Засоби мовного коду в комунікації</p> <p>1. Складові комунікативного акту, пов'язані з мовним кодом.</p> <p>2. Дискурс як процес і найзагальніша категорія організації мовного коду в спілкуванні. Типи дискурсів. Інформація в дискурсах. Експліцитна та імпліцитна інформація в комунікації.</p> <p>3. Мовленнєвий жанр. Типологія мовленнєвих жанрів.</p> <p>4. Складові комунікації, пов'язані з риторикою мовлення і ситуацією спілкування.</p> <p>5. Стиль спілкування.</p> <p>6. Мовна особистість у комунікації. Класифікація мовних особистостей.</p> <p>7. Комунікативно-риторичні якості мовлення.</p> <p>8. Етикет мовленнєвого спілкування.</p> <p>9. Тональність як складова</p>	<p>Лекція</p> <p>практичне заняття</p>	<p>0</p> <p>4</p>	<p>8, 20, 25, 34, 35, 39</p>	<p>8 балів</p>	

мовленнєвого спілкування. 10. Атмосфера спілкування.					
Тема 5. Культурні та психологічні чинники комунікативної взаємодії 1. Поняття культури, її роль в комунікативних процесах. 2. Культурні чинники комунікації 3. Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування. 4. Міжкультурна комунікація, її бар'єри і особливості. 5. Аспекти мовного коду в міжкультурній комунікації. 6. Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету. 7. Комунікативні табу. 8. Національно-культурна специфіка максим спілкування. 9. Невербальні особливості міжкультурної комунікації. 10. Роль цінностей у комунікативних процесах. Класифікація цінностей. Політичні цінності. 11. Вербальна комунікація (поняття, характеристика і особливості засобів, класифікація). 12. Мовні засоби маніпуляції, характеристика. 13. Слухання: поняття, види та їх характеристика. 14. Мовні комунікативні бар'єри. 15. Правила успішної комунікації. 16. Невербальна комунікація (поняття, характеристика і особливості з засобів, структурні блоки). 17. Культурні відмінності невербальної взаємодії. 18. Роль і види дистанції у комунікації. 19. Роль кольорів у взаємодії. 20. Психологічні бар'єри у комунікації.	Лекція практичне заняття	2 2	3, 8, 10, 12, 14, 20, 24, 25, 30, 34, 35, 37- 39	8 балів	
Тема 6. Комунікація у політиці та економіці 1. Роль інформації в розвитку	Лекція	2	1, 2, 4, 5, 6, 13, 28, 34, 39, 40	8 балів	

<p>сучасної економіки.</p> <p>2. Характерні риси інформаційного суспільства.</p> <p>3 Характеристика інформаційно-комунікаційного ринку.</p> <p>4. Інтегровані маркетингові комунікації. Моделі.</p> <p>5. Рівні психологічного впливу комунікативних технологій.</p> <p>6. Типи організаційних комунікацій.</p> <p>7. Комунікативні процеси в політиці.</p> <p>8. Рівні політичної комунікації.</p> <p>9. Особливості політичної комунікації.</p> <p>10. Функції політичної комунікації.</p> <p>11. Політична влада в інформаційну епоху («електронна демократія», «електронний уряд», медіакратія, інформаційно-психологічна війна, мережева війна).</p> <p>12. Негативні тенденції у політичній комунікації.</p> <p>13. Поняття «політичне маніпулювання». Особливості політичного маніпулювання в інформаційно-комунікаційному просторі й механізми його подолання.</p> <p>14. Основні комунікативні засоби маніпуляції суспільною свідомістю.</p> <p>15. Особливості політичного маніпулювання у виборчих кампаніях в Україні.</p> <p>16. Політичне маніпулювання у виборчих кампаніях до Кременчуцької міської ради та до Полтавської ОДА. Головні тенденції.</p> <p>17. Прийоми маніпулювання, які використовують ЗМІ.</p>	<p>практичне заняття</p>	<p>2</p>			
<p>Тема 7. Символічні та соціетальні основи комунікативних процесів</p> <p>1. Поняття «символ», види, роль в комунікації.</p> <p>2. Символізм як специфічна ознака комунікації.</p>	<p>Лекція</p> <p>практичне заняття</p>	<p>2</p> <p>4</p>	<p>3, 10, 12, 14-18, 22, 26, 30, 31, 33, 37-40</p>	<p>8 балів</p>	

<p>3. Імідж, бренд і репутація як чинники політичної взаємодії.</p> <p>4. Стереотип і установка в контексті комунікації: поняття, особливості формування, ролі.</p> <p>5. Міфотворчість у сучасному комунікативному процесі: поняття, функції, види.</p> <p>6. Ментальні основи комунікації. Поняття «менталітет», роль найсуттєвіших рис української ментальності.</p> <p>7. Феномен довіри в системі політико-комунікативної взаємодії.</p> <p>8. Поняття і рівні прояву довіри.</p> <p>9. Страх як специфічна форма корекції процесу політичної комунікації: поняття, види.</p>					
<p>Тема 8. Механізми реалізації комунікації в сучасних умовах</p> <p>1. Поняття «механізми комунікації», види, психологічні засоби (ідентифікація, рефлексія, атракція, стереотипізація, емпатія).</p> <p>2. Сутність і особливості підбору технологій для реалізації масової комунікації.</p> <p>3. Чинники, які враховуються при підборі комунікативних технологій.</p> <p>4. Види політико-комунікативних технологій.</p> <p>5. Типи політтехнологій.</p> <p>6. Сутність і особливості технологій для реалізації комунікативних процесів.</p> <p>7. Поняття «технологія» і політичні технології.</p> <p>8. Маніпулювання в політичній комунікації.</p>	<p>Лекція</p> <p>практичне заняття</p>	<p>2</p> <p>2</p>	<p>3, 9, 19, 20, 22, 23, 28, 32, 34, 35</p>	<p>8 балів</p>	
<p>Тема 9. Ефективність комунікативних процесів</p> <p>1. Поняття ефективності комунікації. Критерії ефективності.</p> <p>2. Зміни поведінки як результат впливу комунікації.</p> <p>3. Електоральна поведінка. Моделі.</p> <p>4. Відчуження в комунікативних</p>	<p>Лекція</p> <p>практичне заняття</p>	<p>0</p> <p>2</p>	<p>3, 9, 19, 20, 22, 23, 28, 32, 34, 35, 40</p>	<p>8 балів</p>	

<p>процесах.</p> <p>5. Комуникативні девіації (невдачі). Сутність і природа комуникативних девіацій.</p> <p>6. Типологія комуникативних девіацій. Комуникативні девіації в українському мовленнєвому етикеті.</p> <p>7. Причини та функції конфліктних ситуацій і способи врегулювання конфліктів</p>					
<p>Тема 10. Моделювання комуникативних процесів</p> <p>1. Сутність моделювання комуникативних процесів.</p> <p>2. Теорія ігор. Функції теорії та види ігор.</p> <p>3. Кооперативні ігри як узгодження інтересів політичних коаліцій в рамках теорії ігор.</p> <p>4. Концепції рішення для некооперативних ігор в межах теорії ігор (приклад).</p> <p>5. Сутність нелінійного програмування комуникативних процесів.</p> <p>6. Способи застосування моделювання на практиці.</p> <p>7. Теоретико-ігрове моделювання виборчих ситуацій. Застосування рівноваги за Штакельбергом</p>	<p>Лекція</p> <p>практичне заняття</p>	<p>0</p> <p>4</p>	<p>11, 13, 23, 25, 27, 34, 39, 40</p>	<p>8 балів</p>	
Диференційований залік				20 балів	
Разом		10 30		100 балів	

5 Тематика практичних занять

Практичне заняття №1

Тема: «Комунікологія: основні поняття і методологія»

Питання для обговорення:

1. Комунікологія як наука й навчальна дисципліна.
2. Структура комунікології.
3. Методи дослідження комунікології.
4. Комунікація: поняття, види і засоби.
5. Основні типи структурних схем комунікації.
6. Базові елементи процесу обміну інформацією.
7. Моделі комунікації.
8. Природа спілкування і комунікації.

9. Функції спілкування.
10. Відмінності спілкування людей і тварин.
11. Спілкування як діяльність. Типи спілкування.
12. Основні закони спілкування.
13. Особливості міжособистісного спілкування.
14. Тенденції розвитку сучасного спілкування.
15. Канали комунікації.
16. Комунікативний шум.
17. Ситуативний контекст спілкування.
18. Зворотний зв'язок у комунікації.

Література: 8, 9, 20, 21, 24, 25, 29, 31.

Практичне заняття №2

Тема: «Теорії комунікації»

Питання для обговорення:

1. Світогляд як основа формування певних типів комунікації.
2. Генеза теорій комунікації. Основні етапи розвитку теорій політичної комунікації.
3. Методи вивчення процесу комунікації: загальна характеристика.
4. Комунікативний процес та його функціональна спрямованість.
5. Світогляд як основа формування певних типів комунікації. Види світогляду.
6. Характеристика основних теорій комунікації. Біхевіоризм (Дж. Б. Уотсон). Символічний інтеракціонізм (Дж. Герберт Мід, Р. Саут-Хедлі та ін.). Екзистенціалізм (А. Камю та ін.). Дослідження масово-комунікативних процесів (У. Ліппманн, Г. Лассуелл, П. Лазарсфельд, Б. Берльсона, Л. фон Берталанфі). Кібернетичне вчення (Н. Вінер, К. Дойча, Д. Істона, Г. Алмонда). Систематизація класичних концепцій комунікації (М. Грачов, Ю. Петрунін). «Теорія корисності та задоволення потреб» (Е. Кац). Критичні концепції політичної комунікації. Психоаналітична концепція комунікації. Місце риторики в системі комунікативного знання. Герменевтика: від Середньовіччя до сучасності.
7. Теорії масових комунікацій в сучасному інформаційному суспільстві.

Література: 7, 8, 9, 20, 21, 24, 25, 29, 31.

Практичне заняття №3

Тема: «Комунікативний акт. Загальна характеристика складових комунікативного акту»

Питання для обговорення:

1. Сутність комунікативного акту.
2. Прагматичні аспекти комунікації.
3. Компоненти комунікативного акту, пов'язані з учасниками спілкування.
4. Гендерні аспекти спілкування.
5. Комунікативні інтенції.
6. Стратегії мовленнєвого спілкування.

7. Мовна й комунікативна компетенція мовців.
8. Комунікативний кодекс.

Література: 8, 20, 25, 34, 35, 39.

Практичне заняття №4

Тема: «Засоби мовного коду в комунікації»

Питання для обговорення:

1. Складові комунікативного акту, пов'язані з мовним кодом.
2. Дискурс як процес і найзагальніша категорія організації мовного коду в спілкуванні. Типи дискурсів. Інформація в дискурсах. Експліцитна та імпліцитна інформація в комунікації.
3. Мовленнєвий жанр. Типологія мовленнєвих жанрів.
4. Складові комунікації, пов'язані з риторикою мовлення і ситуацією спілкування.
5. Стиль спілкування.
6. Мовна особистість у комунікації. Класифікація мовних особистостей.
7. Комунікативно-риторичні якості мовлення.
8. Етикет мовленнєвого спілкування.
9. Тональність як складова мовленнєвого спілкування.
10. Атмосфера спілкування.

Література: 8, 20, 25, 34, 35, 39.

Практичне заняття №5

Тема: «Культурні та психологічні чинники комунікативної взаємодії»

Питання для обговорення:

1. Поняття культури, її роль в комунікативних процесах.
2. Культурні чинники комунікації
3. Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування.
4. Міжкультурна комунікація, її бар'єри і особливості.
5. Аспекти мовного коду в міжкультурній комунікації.
6. Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету.
7. Комунікативні табу.
8. Національно-культурна специфіка максим спілкування.
9. Невербальні особливості міжкультурної комунікації.
10. Роль цінностей у комунікативних процесах. Класифікація цінностей. Політичні цінності.
11. Вербальна комунікація (поняття, характеристика і особливості засобів, класифікація).
12. Мовні засоби маніпуляції, характеристика.
13. Слухання: поняття, види та їх характеристика.
14. Мовні комунікативні бар'єри.
15. Правила успішної комунікації.
16. Невербальна комунікація (поняття, характеристика і особливості з засобів, структурні блоки).
17. Культурні відмінності невербальної взаємодії.

18. Роль і види дистанції у комунікації.

19. Роль кольорів у взаємодії.

20. Психологічні бар'єри у комунікації.

Література: 3, 8, 10, 12, 14, 20, 24, 25, 30, 34, 35, 37-39.

Практичне заняття №6

Тема: «Комунікація у політиці та економіці»

Питання для обговорення:

1. Роль інформації в розвитку сучасної економіки.
2. Характерні риси інформаційного суспільства.
3. Характеристика інформаційно-комунікаційного ринку.
4. Інтегровані маркетингові комунікації. Моделі.
5. Рівні психологічного впливу комунікативних технологій.
6. Типи організаційних комунікацій.
7. Комунікативні процеси в політиці.
8. Рівні політичної комунікації.
9. Особливості політичної комунікації.
10. Функції політичної комунікації.
11. Політична влада в інформаційну епоху («електронна демократія», «електронний уряд», медіакратія, інформаційно-психологічна війна, мережева війна).
12. Негативні тенденції у політичній комунікації.
13. Поняття «політичне маніпулювання». Особливості політичного маніпулювання в інформаційно-комунікаційному просторі й механізми його подолання.
14. Основні комунікативні засоби маніпуляції суспільною свідомістю.
15. Особливості політичного маніпулювання у виборчих кампаніях в Україні.
16. Політичне маніпулювання у виборчих кампаніях до Кременчуцької міської ради та до Полтавської ОДА. Головні тенденції.
17. Прийоми маніпулювання, які використовують ЗМІ.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 13, 28, 34, 39, 40.

Практичне заняття №7

Тема: «Символічні та соціетальні основи комунікативних процесів»

Питання для обговорення:

1. Поняття «символ», види, роль в комунікації.
2. Символізм як специфічна ознака комунікації.
3. Імідж, бренд і репутація як чинники політичної взаємодії.
4. Стереотип і установка в контексті комунікації: поняття, особливості формування, ролі.
5. Міфотворчість у сучасному комунікативному процесі: поняття, функції, види.
6. Ментальні основи комунікації. Поняття «менталітет», роль найсуттєвіших рис української ментальності.
7. Феномен довіри в системі політико-комунікативної взаємодії.

8. Поняття і рівні прояву довіри.
9. Страх як специфічна форма корекції процесу політичної комунікації: поняття, види.

Література: 3, 10, 12, 14-18, 22, 26, 30, 31, 33, 37-40.

Практичне заняття №8

Тема: «Механізми реалізації комунікації в сучасних умовах»

Питання для обговорення:

1. Поняття «механізми комунікації», види, психологічні засоби (ідентифікація, рефлексія, атракція, стерео типізація, емпатія).
2. Сутність і особливості підбору технологій для реалізації масової комунікації.
3. Чинники, які враховуються при підборі комунікативних технологій.
4. Види політико-комунікативних технологій.
5. Типи політтехнологій.
6. Сутність і особливості технологій для реалізації комунікативних процесів.
7. Поняття «технологія» і політичні технології.
8. Маніпулювання в політичній комунікації.

Література: 3, 9, 19, 20, 22, 23, 28, 32, 34, 35.

Практичне заняття №9

Тема: «Ефективність комунікативних процесів»

Питання для обговорення:

1. Поняття ефективності комунікації. Критерії ефективності.
2. Зміни поведінки як результат впливу комунікації.
3. Електоральна поведінка. Моделі.
4. Відчуження в комунікативних процесах.
5. Комунікативні девіації. Сутність і природа комунікативних девіацій.
6. Типологія комунікативних девіацій. Комунікативні девіації в українському мовленнєвому етикеті.
7. Причини та функції конфліктних ситуацій і способи врегулювання конфліктів.

Література: 3, 9, 19, 20, 22, 23, 28, 32, 34, 35, 40.

Практичне заняття №10

Тема: «Моделювання комунікативних процесів»

Питання для обговорення:

1. Сутність моделювання комунікативних процесів.
2. Теорія ігор. Функції теорії та види ігор.
3. Кооперативні ігри як узгодження інтересів політичних коаліцій в рамках теорії ігор.
4. Концепції рішення для некооперативних ігор в межах теорії ігор.
5. Сутність нелінійного програмування комунікативних процесів.
6. Способи застосування моделювання на практиці.

7. Теоретико-ігрове моделювання виборчих ситуацій. Застосування рівноваги за Штакельбергом.

Література: 11, 13, 23, 25, 27, 34, 39, 40.

6 Самостійна робота

№	Тематика	К-ть год.
1.	Комунікологія: основні поняття і методологія	8
2.	Теорії комунікації	8
3.	Загальна характеристика складових комунікативного акту	8
4.	Засоби мовного коду в комунікації	8
5.	Культурні та психологічні чинники комунікативної взаємодії	8
6.	Комунікація у політиці та економіці	8
7.	Символічні та соціетальні основи комунікативних процесів	8
8.	Механізми реалізації комунікації в сучасних умовах	8
9.	Ефективність комунікативних процесів	8
10.	Моделювання комунікативних процесів	8
Разом:		80

8 Теми рефератів / презентацій

1. Міжнаціональні комунікації в студентському середовищі
2. Феномен аутокомунікації як фактор розвитку свідомості
3. Взаємовплив комунікації і корпоративної культури в установах
4. Капіталізація людського потенціалу на основі комунікаційних ресурсів нової економіки
5. Комунікація влади і суспільства
6. Брендинг як засіб комунікації між брендом і соціальним середовищем
7. Управління якістю як фактор підвищення ефективності маркетингових комунікацій
8. Етичні норми комунікаційної діяльності
9. Їжа як засіб комунікації
10. Комунікаційний механізм політичної сфери суспільства
11. Комунікаційна свобода інтернету
12. Сучасні комунікативні технології
13. Комунікативна технологія сторітелінгу
14. Розвиток віртуальних мережеспільнот в Інтернеті
15. Дотримання норм етики й моралі в соціальних комунікаціях
16. Правове забезпечення комунікації
17. Українське законодавство у сфері комунікації
18. Вплив масових комунікацій на суспільство
19. Сучасні проблеми теорії політичної комунікації в епоху формування глобального інформаційно-комунікаційного простору
20. Комунікація: ділове спілкування, комунікативні техніки й технології

9 Питання до заліку

1. Сутність комунікології як науки. Міждисциплінарні зв'язки
2. Структура комунікології
3. Методи дослідження комунікології
4. Комунікація: поняття, види й засоби
5. Моделі комунікації
6. Природа спілкування й комунікації. Функції спілкування
7. Спілкування як діяльність. Типи спілкування
8. Основні закони спілкування
9. Тенденції розвитку сучасного спілкування
10. Світогляд як основа формування певних типів комунікації
11. Генеза теорій комунікації. Основні етапи розвитку теорій політичної комунікації
12. Характеристика основних теорій комунікації
13. Теорії масових комунікацій у сучасному інформаційному суспільстві
14. Загальна характеристика складових комунікативного акту
15. Сутність комунікативного акту
16. Гендерні аспекти спілкування
17. Комунікативні інтенції
18. Стратегії мовленнєвого спілкування
19. Мовна й комунікативна компетенція мовців
20. Комунікативний кодекс
21. Дискурс як процес і найзагальніша категорія організації мовного коду в спілкуванні. Типи дискурсів
22. Мовленнєвий жанр. Типологія мовленнєвих жанрів
23. Складові комунікації, пов'язані з риторикою мовлення та ситуацією спілкування
24. Етикет мовленнєвого спілкування
25. Поняття культура, її роль у комунікативних процесах
26. Міжкультурна комунікація, її бар'єри й особливості
27. Невербальні особливості міжкультурної комунікації
28. Роль цінностей у комунікативних процесах. Класифікація цінностей
29. Вербальна комунікація (поняття, характеристика й особливості засобів, класифікація)
30. Мовні засоби маніпуляції, характеристика
31. Мовні комунікативні бар'єри
32. Роль інформації в розвитку сучасної економіки
33. Характеристика інформаційно-комунікаційного ринку
34. Інтегровані маркетингові комунікації. Моделі ІМК
35. Типи організаційних комунікацій
36. Комунікативні процеси в політиці. Рівні політичної комунікації
37. Особливості політичної комунікації. Функції політичної комунікації
38. Політична влада в інформаційну епоху. Негативні тенденції в політичній комунікації

39. Поняття «політичне маніпулювання». Особливості політичного маніпулювання в інформаційно-комунікаційному просторі й механізми його подолання. Політичне маніпулювання у виборчих кампаніях до Кременчуцької міської ради та до Полтавської ОДА. Головні тенденції
40. Поняття «символ», види, роль у комунікації. Символізм як специфічна ознака комунікації
41. Імідж, бренд і репутація як чинники політичної взаємодії
42. Стереотип і установка в контексті комунікації: поняття, особливості формування, ролі
43. Міфотворчість у сучасному комунікативному процесі: поняття, функції, види
44. Ментальні основи комунікації. Поняття «менталітет», роль найсуттєвіших рис української ментальності
45. Феномен довіри в системі політико-комунікативної взаємодії. Поняття й рівні вияву довіри
46. Страх як специфічна форма корекції процесу політичної комунікації: поняття, види
47. Поняття «механізми комунікації», види, психологічні засоби (ідентифікація, рефлексія, атракція, стереотипізація, емпатія)
48. Сутність і особливості підбору технологій для реалізації масової комунікації
49. Чинники, які враховуються при підборі комунікативних технологій
50. Види політико-комунікативних технологій
51. Поняття «технологія» та політичні технології. Маніпулювання в політичній комунікації
52. Поняття ефективності комунікації. Критерії ефективності
53. Електоральна поведінка. Моделі
54. Відчуження в комунікативних процесах
55. Комунікативні девіації (невдачі). Сутність і природа комунікативних девіацій. Типологія комунікативних девіацій
56. Сутність моделювання комунікативних процесів
57. Теорія ігор. Функції теорії та види ігор
58. Кооперативні ігри як узгодження інтересів політичних коаліцій у рамках теорії ігор
59. Концепції рішення для некооперативних ігор у межах теорії ігор (приклад)
60. Способи застосування моделювання на практиці

10 Методи навчання

Під час викладання дисципліни «Комунікологія» використовуються такі методи навчання:

- 1) словесний метод (лекція (на основі проблемного викладу), дискусія);
- 2) практичний метод (практичні заняття);
- 3) наочний метод (ілюстрації, демонстрації тощо);

- 4) робота з навчально-методичною та нормативною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- 5) відеометод у поєднанні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- 6) самостійна робота (розв'язання програмних завдань);
- 7) індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

11 Форми проведення підсумкового та поточного контролю

При формуванні підсумкового балу (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Комунікологія» враховується:

- виконання завдань на прикладі реальних об'єктів (ділові ігри, тренінги, вирішення ситуаційних завдань);
- виконання та захист практичних завдань;
- виступи на наукових заходах;
- захист звіту;
- конспекти, аналітичні звіти, реферати з елементами наукового дослідження, есе (питання, відведені на самостійне опрацювання);
- опитування;
- презентації в Power Point;
- презентація результатів виконаних завдань та досліджень;
- самоконтроль, самооцінка;
- онлайн тестування;
- диференційований залік.

12 Система нарахування рейтингових балів

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів за семестр за умови 100% виконання окремого виду роботи
1	Лекції:	
	- відвідування лекційних занять	1
	- наявність конспекту	2
2	Опитування (усне/письмове/комбіноване)	1-2 – «задовільно» 3-4 – «добре» 5 – «відмінно»
3	Поточний та підсумковий контроль знань на практичних (семінарських) заняттях	1 – «задовільно» 2 – «добре» 3 – «відмінно»
4	Виконання індивідуальних завдань (у межах	1 – «задовільно»

	самостійної роботи) та їх презентація відповідно до тематики курсу	2 – «добре» 3 – «відмінно»
5	Виконання підсумкових робіт за змістовими модулями	3 – «задовільно» 4 – «добре» 5 – «відмінно»
6	Участь у науково-практичних заходах (науково-практичні конференції, семінари, колоквиуми, круглі столи, оприлюднення результатів наукових досліджень)	1-10
7	Підготовка реферату з елементами наукового дослідження	1-5
8	Підготовка презентації в Power Point	1-5
9	Проходження курсів на платформах онлайн-освіти з отриманням сертифікату	10
10	Диференційований залік	20
	Усього	до 100

Шкала оцінювання:

За шкалою КрНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
82–89	добре	B (дуже добре)
74-81		C (добре)
64-73	задовільно	D (задовільно)
60-63		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

13 Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Опорні конспекти лекцій	1-10
2.	Навчальні посібники, підручники	1-10
3.	Силабус	1-10
4.	Тестові завдання	1-10
5.	Наукові матеріали мережі Інтернет	1-10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Shabunina V. Significance of the network society in controlling the political processes. *Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика в сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти*: зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. Монреаль: СРМ «ASF», 2018. pp.117-119.
2. Shabunina V. Political processes in a network society. *Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context*: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Vol. 3), May 15, 2020. Houston, USA: European Scientific Platform. pp.78-80.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. К., 2009. 344 с.
4. Денисюк С. Г. Культурологічні виміри політичної комунікації: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2012. 396 с.
5. Денисюк С. Г. Ментальна природа сучасної політичної комунікації. *Політологічний вісник: збірник наукових праць*. К.: ІНТАС, 2011. Вип.56. С. 352–359.
6. Денисюк С. Г. Політична комунікація в просторі політичної культури: діалектика взаємозв'язку. *Нова парадигма: журнал наукових праць*. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 92. С. 62–72.
7. Денисюк С. Г. Технологічні виміри політичної комунікації: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2010. 276 с.
8. Дубас О. П. Інформаційно-комунікаційний простір: культурно-політичні детермінанти: монографія. К: Генеза, 2011. 256 с.
9. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г., Шиян А. А. Моделювання процесів в політико-комунікативному просторі: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2010. 260 с.

Додаткова

10. Four Theories of the Press Authoritarian, Libertarian, Social Responsibility & Communist Soviet [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://newsmoor.com/four-theories-of-the-press-authoritarian-libertarian-social-responsibility-theory/>
11. McQuail D. Mass communication theory: An Introduction. London: SAGE Publications Ltd; 3rd edition, 1994. 448 p.
12. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: монографія. К.: МАУП, 2005. 438 с.
13. Бугрим В. В. Іміджологія. Іміджмейкінг: навчальний посібник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. 250 с.
14. Денисюк С. Г. Математичне моделювання та побудова проведення майбутніх президентських виборів в Україні. *Нова парадигма: журнал наукових праць* / голов. ред. В. П. Бех. К.: Вид-во НПУ імені М. П.

- Драгоманова, 2008. Вип.78. С. 107–115.
15. Денисюк С. Г. Політико-комунікаційний процес: ефективність та обмеження прийняття рішень в умовах демократичного розвитку. *Освіта регіону*. К., 2011. Вип.4. С. 371–377.
  16. Денисюк С. Г. Політична міфотворчість як технологія впливу на суспільну свідомість. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. Львів: Національний ун-т «Львівська політехніка», 2015. Вип. 27. С. 56–62.
  17. Денисюк С. Г. Стереотип як специфічна форма політичної комунікації. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип.6. С. 90–96.
  18. Денисюк С. Г. Страх як специфічна форма корекції взаємодії суб'єктів політичної комунікації. *Держава і право: збірник наукових праць*. Юридичні і політичні науки. Вип.54. К., 2011. С. 610–616.
  19. Денисюк С. Г., Корнієнко В. О. Репутація як складова політичної комунікації. *Політологічний вісник: збірник наукових праць*. К., 2011. Вип.52. С. 320–328.
  20. Зливков В. Українські ЗМІ: проблема маніпулювання свідомістю. *Соціальна психологія*. 2007. Спецвипуск. С. 84–90.
  21. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики: навчальний посібник / За науковою редакцією В. В. Різуна К.: Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.
  22. Картунов О. В., Маруховський О. О. Інформаційне суспільство: аналіз політичних аспектів зарубіжних концепцій: монографія. К.: Університет економіки та права «Крок», 2012. 344 с.
  23. Квіт С. Масові комунікації: підручник. К., 2008. 208 с.
  24. Корнієнко В. О. Прикладні політичні технології: навчальний посібник. *Прикладна політологія* / За ред. В. П. Горбатенка. К.: Академія, 2008. 472 с.
  25. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г. Імідж політичного лідера: проблеми формування та практичної реалізації: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2009. 144 с.
  26. Ломачинська І. М. Документально-інформаційні комунікації в системі соціальних комунікацій: навч. посіб. / За наук. ред. проф. Т. Г. Горбаченко. К.: Університет «Україна», 2008. 301 с.
  27. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник. 2-ге вид-ня, випр. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
  28. Онуфрієнко Г. С. Риторика: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 592 с.
  29. Політична енциклопедія / ред. кол. Ю. Левенець і Ю. Шаповал. К.: Парламентське вид-во, 2011. 808 с.
  30. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. К.: Видавничий центр «Просвіта», 2008. 260 с.

31. Смола Л. Життєві цінності українців: від родини до політики [Електронний ресурс]. *Український Фонд Демократії «Спочатку Люди»*. Режим доступу: <https://peoplefirst.org.ua/uk/articles/life-values-of-ukrainians-from-family-topolitics>. Назва з екрана.
32. Стахів М. Український комунікативний етикет: навч.-метод. посіб. К.: Знання, 2008. 245 с.
33. Холод О. М. Комунікаційні технології: підруч. К.: Центр учбової л-ри, 2013. 213 с.
34. Шабуніна В. В. Вплив мережевого суспільства на політичні процеси в Україні. *Людина в інформаційному просторі. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції*; Гол. ред. В. І. Маслак. Кременчук: ПП Щербатих, 2018. С.22–25.
35. Шабуніна В. В. Інформаційні бар'єри в документальній комунікаційній системі. *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи*: матеріали I Всеукраїн. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Полтава, 3 грудня 2015 р. / редкол.: І.Г. Передерій, А.А. Соляник та ін. Полтава: ПолтНТУ, 2016. С.175–178.
36. Шабуніна В. В. Лінгвістичні бар'єри глобалізаційних процесів. *Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції «Ідеї академіка Вернадського та науково-практичні проблеми сталого розвитку освіти і науки»*. Кременчук: КрНУ, 2018. С.76–77.
37. Шабуніна В. В. Соціальні медіа як феномен новітніх засобів масової комунікації. *Лабіринти реальності: зб. наукових праць / за заг. ред. д. філос. н. Журби М.А. Монреаль: СРМ «ASF», 2018. С.131–133.*
38. Шабуніна В. В. Спір як невід'ємна риса ділової комунікації. *Історичні, культурні та соціально-економічні аспекти регіонального розвитку*. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції; Гол. ред. В. І. Маслак. Кременчук: ПП Щербатих, 2017. С. 200–202.
39. Шиян А. А. Теоретико-ігровий аналіз раціональної поведінки людини та прийняття рішень в управлінні соціально-економічними системами: монографія. Вінниця, 2009. 404 с.
40. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія». 2010. 312 с.